

Карпенко М.І., Глотов О.Г.

ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», доцент кафедри здоров'я людини, фізичної реабілітації, БЖД, охорони праці та цивільного захисту, к.п.н.

ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», студент 4 курсу спеціальності «Здоров'я людини»

92095, м. Кременна, пр. Леніна, 1

т. 0502343232 karpenko.m.i@yandex.ru

Секція: «Технології здоров'я»

РЕАЛІЗАЦІЯ ІДЕЙ ЗДОРОВ'ЯТВОРЕННЯ У СУЧАСНИХ ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ

Анотація: У даній статті розкриваються практичні засади побудови здоров'ятворчого середовища у сучасних навчальних закладах. Зроблено науковий аналіз форм і методів навчальної, позанавчальної та позашкільної роботи, спрямованої на збереження здоров'я учнів.

Розуміння важливості проблеми збереження й відтворення здоров'я людини знайшло відображення у стратегічних завданнях сучасної освіти, де одним з головних визначено формування свідомого ставлення школярів до власного здоров'я та здоров'я інших людей, гігієнічних навичок і засад здорового способу життя, збереження й зміцнення здоров'я учнів у всіх його складниках: фізичному, психічному й духовному.

Зважаючи на наявність у сучасній науковій літературі значної кількості дефініцій, що розкривають сутність процесу здоров'язбереження у навчально-виховному процесі (н-д, здоров'язберігальне, здоров'язміцнювальне, здоров'ятворювальне, саносервативне виховання (від латинського „sanitas” – здоров'я та „servo” – зберігати) тощо), необхідно визначитися з понятійним апаратом нашого дослідження. Так, наше розуміння поняття „здоров'ятворення” співпадає із визначенням російського вченого Маджуги А.Г., відповідно до якого здоров'ятворення – найбільш повна та змістовна дефініція, що включає у себе такі процеси як здоров'язбереження, здоров'язміцнення і здоров'яформування [1]. Також слід зазначити, що поняття „здоров'ятворче виховання” є синонімом до дефініції „валеологічне виховання”. При цьому виховання ми розуміємо в загальному, широкому сенсі як цілеспрямований процес формування особистості, який здійснюється педагогами, вихователями та включає всі види навчальної, позанавчальної та позашкільної роботи.

Мета статті – зробити порівняльний аналіз найбільш ефективних та дієвих форм і методів організації здоров'ятворчого середовища на прикладі загальноосвітніх навчальних закладів України.

Розглянемо приклади побудови у сучасних навчальних закладах здоров'ятворчого середовища.

В Українському коледжі імені В. О. Сухомлинського, педагогічним колективом коледжу було розроблено та практично реалізовано ідею побудови у навчальному закладі здоров'ятворчого середовища. Вона передбачає побудову навчально-виховного процесу з урахуванням індивідуальних психофізіологічних особливостей розвитку дитини. Програмний матеріал та методика його викладання максимально розкривають природні здібності, творчий потенціал школярів, стимулюють внутрішні ресурси особистості до самовдосконалення та творчого саморозвитку.

Різні аспекти роботи Українського коледжу ім. В. О. Сухомлинського висвітлює у науковій літературі (газетах, журналах, збірниках матеріалів конференцій тощо)

директор закладу, член-кореспондент АПН України, заслужений працівник освіти, кандидат педагогічних наук Васирина Хайруліна. За її словами: „духовною та теоретичною основою діяльності вчителів коледжу є спадщина В. Сухомлинського, ім'я якого носить навчальний заклад” [3, с.10].

Глибоке знання педагогічних творів Василя Олександровича, спадковість його ідей та цінностей дали можливість побудувати у коледжі справжнє здоров'ятворче освітнє середовище. Враховуючи настанови В. О. Сухомлинського щодо небезпеки необережної оцінки здібностей молодших школярів у навчальному закладі в початкових класах, запроваджено систему безоціночного навчання, яке сприяє формуванню в учнів впевненості у собі, у своїх силах, забезпечує умови їхнього нормального психофізичного розвитку та виключає ризик розвитку неврозів і психічних розладів у школярів.

Спеціалісти Черкаської ЗОШ 1-3 ст. №2 Слов'янського району Донецької області, проаналізувавши стан здоров'я дітей, провівши анкетування батьків та дітей, вивчивши результати медичної діагностики та моніторингу виявили ряд чинників, які впливають на стан здоров'я учнів: гіподинамія, незбалансоване харчування, негативні емоції, шкідливі звички, екологічне забруднення, соціальні чинники (безробіття, соціальна незахищеність, відсутність правового захисту тощо), низький рівень культури здоров'я, слабка мотивація молоді на здоровий спосіб життя [4, с. 66].

Виявленні чинники ризику та дані діагностики здоров'я визначили *основні напрями роботи* навчального закладу: удосконалення форм фізичного виховання та підвищення рухової активності учнів, профілактика і корекція порушень зору, профілактика і корекція порушень опорно – рухливого апарату, оздоровчі заходи щодо підвищення імунітету учнів, валеологічне навчання та виховання дітей і батьків, превентивне виховання (запобігання шкідливим звичкам), створення безпечного освітнього середовища.

В ЗОШ № 6 м. Мерефа Харківського району Харківської області відкрито шкільний „Клуб здоров'я” [5, с. 196-197]. Вони вважають, що створення комфортного, психологічно здорового освітнього простору для учнів допоможе їм адаптуватися до цих умов. З метою втілення оздоровчих технологій учителі початкової школи використовують розвивальні паузи, валеохвилинки, фізкультхвилинки, вправи для корекції зору під час уроку та занять у групі продовженого дня; починають навчання ранковими зустрічами та ранковою гімнастикою, яку проводять під музику або супроводжують віршами.

У Підвербцівському навчально-виховному комплексі (ЗОШ I – II ст. – ДНЗ) розроблена нова за змістом модель навчального закладу „Школа сприяння здоров'ю”, відповідно до якої у процесі навчання і виховання перевага надається здоров'язбережувальним технологіям, здоров'яформувальному середовищу, здоров'язміцнюючим видам діяльності, покращився стан їхнього фізичного здоров'я, зросли успіхи та досягнення на спортивній ниві” [6, с. 43].

У Стеблівській загальноосвітній школі I – III ступенів імені І. Нечуя-Левицького, що на Черкащині, розроблено та практично реалізовано комплексну програму „Мистецтво бути здоровим”, метою якої є формування навичок позитивної мотивації на здоровий спосіб життя учнів, профілактика негативних явищ в учнівському середовищі, надання переваг здоровому способу життя [7].

Наведемо приклади побудови здоров'ятворчого навчального процесу у освітніх закладах Донеччини: Артемівська ЗОШ I – III ступенів № 5 із профільним навчанням – створено організаційно-педагогічні умови для інтеграції дітей із особливими потребами в загальноосвітній простір; системною є корекційно-реабілітаційна робота; розроблено картки індивідуального моніторингу ступеня навченості учнів; традиційними є такі

методи роботи, як пальчикова гімнастика, гра, ігротерапія, казкотерапія, арттехніка, піскова терапія, кольоротерапія, танцтерапія, сміхотерапія, ароматерапія тощо; Ясинуватська ЗОШ І – ІІ ступенів №7 – розроблено й реалізовано модель „Школа життєвого успіху”; уведено „лист здоров'я учнів класу”, реалізується проект „Здорова дитина – здорова нація” тощо; Харцизький різнопрофільний ліцей № 2 – кожен класний керівник веде паспорт здоров'я учнів класу; обов'язковими є спеціальні наради за участю медичної сестри навчального закладу, метою яких є розроблення пам'яток та рекомендацій для учнів і батьків із профілактики різноманітних захворювань; проводяться батьківські конференції, де обговорюються питання зміцнення та охорони здоров'я учнів, режиму праці й відпочинку, перспективи розвитку фізичної культури та виховання; традиційними є Дні здоров'я; проводяться тренінги для учнів і для вчителів на тему „Як покращити здоров'я”, „Умій володіти собою”, частими є нестандартні уроки, такі як уроки-подорожі „Здоров'я духовне і фізичне”, „Стежинками рідного краю”, уроки-ігри „ Сходинки до здоров'я”, уроки-вікторини „Зелена аптека”, „Проблема харчування в минулому” тощо .

Отже, на узагальнення позитивного досвіду впровадження окремими школами ідей здоров'ятворення сформулюємо певні рекомендації щодо їх використання у сучасній освітньо-виховній практиці:

1. Дотримання санітарно-гігієнічних умов (організація режиму вологого прибирання (після кожного уроку), створення куточку гігієни (місця для миття рук), облаштування фонтанчиків для пиття, естетичне оформлення інтер'єру школи, в якому використовуються здоров'язберігаючі аспекти).
2. Організація у сучасній школі здоров'язберігаючої інфраструктури (створення у кожній школі медичного кабінету з метою організації регулярних (двічі на рік) профілактичних оглядів лікарями-спеціалістами різних спрямувань тощо).
3. Організація систематичної просвітницько-виховної роботи з учнями, спрямованої на усвідомлення ними цінності власного здоров'я та здоров'я оточення.
4. Реалізація у навчально-виховному процесі різноманітних прямо чи опосередковано валеологічно спрямованих форм та методів роботи із учнями.
5. Залучення учнів до дослідницької діяльності з питань здорового способу життя.

Подальшого дослідження потребують такі питання, як: удосконалення форм, методів та засобів здоров'ятворення школярів, організація ефективної взаємодії школи й сім'ї у процесі здоров'ятворення особистості тощо.

Література

1. Маджуга А.Г. Педагогическая концепция здоровьесозидающей функции образования : автореф. дис. на соиск. уч. степени д.п.н. : спец.13.00.01 „Общ.педагогика, история педагогики и образования” / А.Г. Маджуга. – Владимир, 2011. – 49 с.

2. Дорошок Л. В. Створення здоров'язбережувального простору у навчально-виховній роботі з молодшими школярами (за ідеями В. О. Сухомлинського) / Л. В. Дорошок // Матеріали V Міжнар. та XIX Всеукр. пед. читань. – У 4-х т. – Т. 2. – Донецьк : Витоки, 2012. – С. 192 – 198.

3. Хайруліна В. М. Відповідальність як умова вільного вибору особистості / В. М. Хайруліна // Початкова шк. – 2005. – № 9. – С. 10.

4. Войтова Л. В. Здоров'язберігаючі технології в освітніх навчальних закладах / Л. В. Войтова // Матеріали V Міжнар. та XIX Всеукр. пед. читань. – У 4-х т. – Т. 2. – Донецьк : Витоки, 2012. – С. 65 – 69.

5. Хайруліна В. М. Бачити в учневі особистість / В. М. Хайруліна // Початкова шк. – 1997. – № 9. – С. 40 – 42.

6. Мелешко В. Школа сприяння здоров'ю / В. Мелешко, В. Озарук // Початкова шк. – 2011. – № 7. – С. 40 – 43.

7. Здоров'язберігаючі технології у школі – Режим доступу : http://www.bibliofond.ru/view.aspx?id=492676#_Toc279322489